

Сфера зайнятості: технолого-інноваційні аспекти

Стаття присвячена дослідженню технолого-інноваційних аспектів забезпечення сфери зайнятості. Запропоновано методичні підходи до аналізу регіональних особливостей технолого-інноваційного забезпечення зайнятості. Побудовано рейтинг регіонів України за станом технолого-інноваційного забезпечення сфери зайнятості. Пропонуються шляхи розвитку сфери зайнятості.

зайнятість, ринок праці, технолого-інноваційні аспекти

Постановка проблеми. Інноваційна модель економічного розвитку, маючи універсальний характер, на сьогоднішній день вважається панівною ідеологією сучасної економіки. Інновації мають особливо помітний вплив на зміст і характер праці. Побудова нової стратегії соціально-економічного розвитку України, заснованої на використанні сучасних наукових знань, технологій, інформаційних ресурсів забезпечить утвердження України як високорозвиненої держави, її піднесення на високі рубежі постіндустріального суспільства. Тому актуальним питанням є дослідження технолого-інноваційних аспектів забезпечення розвитку сфери зайнятості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню різних аспектів сфери зайнятості та ринку праці, розвитку інновацій присвячені роботи багатьох українських вчених – С.І. Бандура, В.І. Герасимчука, І.Ф. Гнибіденка, А.М. Колота, В.І. Куценко, Е.М. Лібанової, М.В. Семикіної, В.П. Семиноженка, Л.М. Фільштейна. Разом із тим, існування територіальної асиметрії соціально-економічного розвитку України, диспропорції ринку праці потребують вивчення регіональних особливостей технолого-інноваційного забезпечення розвитку сфери зайнятості.

Метою даної статті є аналіз регіональних відмінностей технолого-інноваційного забезпечення сфери зайнятості та окреслення напрямів соціально-економічного розвитку регіонів України, які сприятимуть розширенню сфери зайнятості на

© О.В. Сторожук, 2011
інноваційних засадах.

Виклад основного матеріалу. Від стану інноваційної діяльності суттєво залежать обсяги та ефективність виробництва, формування продуктивної зайнятості населення і стан регіональних ринків праці.

Аналіз регіональних особливостей технолого-інноваційного забезпечення сфери зайнятості нами здійснено, виходячи з аксіоматичної тези, що мезоекономічні показники, при їх розгляді кожного окремо, не можуть дати реального уявлення про стан технолого-інноваційного забезпечення сфери зайнятості у регіонах, оскільки вони являють собою лише один із багатьох “зрізів” сфери трудової діяльності, отже їх слід розглядати у комплексі, оцінюючи технолого-інноваційне забезпечення сфери зайнятості за певними узагальненими показниками. Наприклад, у промисловості Хмельницької області у 2009 році було впроваджено 14 нових технологічних процесів, а Кіровоградської – 26. Де стан технолого-інноваційного забезпечення є “кращим”? Або: у Хмельницькій області на здійснення інноваційної діяльності у 2009 році було витрачено 1086021,6 тис. грн., у Кіровоградській – 50661,8 тис. грн. Знову ж таки: де стан технолого-інноваційного забезпечення сфери зайнятості є “кращим”? Наскільки?

Вибрані нами показники, на наш погляд, найбільш показово відображають стан

технологічного-інноваційного забезпечення сфери зайнятості регіонів України.

Для виконання аналізу вводимо до розгляду відносні показники, до яких включаємо наступні: a_1 – ступінь зносу основних засобів; a_2 – питома вага інвестицій в основний капітал на одну особу; a_3 – забезпеченість зайнятих обчислювальною технікою; a_4 – питома вага працівників, зайнятих у шкідливих умовах праці; a_5 – питома вага промислових підприємств, які придбали нові машини, обладнання, програмне забезпечення; a_6 – питома вага промислових підприємств, які впровадили нові технологічні процеси; a_7 – фондоозброєність працівників наукових організацій; a_8 – технічна оснащеність працівників наукових організацій; a_9 – питома вага промислових підприємств, які придбали нові технології в Україні; a_{10} – питома вага промислових підприємств, які придбали нові технології за межами України; a_{11} – питома вага витрат на наукові та науково-технічні роботи у розрахунку на одного зайнятого; a_{12} – питома вага докторів наук у загальній чисельності зайнятих в економіці області; a_{13} – питома вага кандидатів наук у загальній чисельності зайнятих в економіці області; a_{14} – частка промислових підприємств, які впроваджували інновації; a_{15} – питома вага витрат на інноваційну діяльність у розрахунку на одного зайнятого [1, с. 24, 104, 124, 178, 190, 214, 221, 255; 2, с. 305; 3, с. 92, 205, 361].

Визначимо рейтинг регіонів за станом технологічного-інноваційного забезпечення сфери зайнятості. При цьому, максимальне значення кожного з показників (крім a_1 і a_4) відповідає найбільшому порядковому номеру місця в рейтингу регіонів, максимальне – найнижчому.

$$A = \sum_{i=1}^{15} a_i,$$

A – рейтинг регіонів України (сума значень показників): мінімальне значення A відповідає найнижчому рейтингу, максимальне – найвищому рейтингу.

Отримані дані дозволяють виявити певні особливості, які стосуються технологічного-інноваційного забезпечення сфери зайнятості за регіональною диференціацією (табл. 1).

Згідно отриманих результатів, за рейтингом стану технологічного-інноваційного забезпечення сфери зайнятості у регіональному аспекті перше місце посідає м. Київ (345 балів) з відривом у 53 бали від дев'ятки регіонів-лідерів – Харківської (292 бали), Донецької (254), Одеської (240), Чернівецької (239), Львівської (237) областей, міста Севастополь (235), Миколаївської (233), Сумської (228) областей та Автономної Республіки Крим (224).

Так, м. Київ за показниками a_2 , a_3 , a_{11} , a_{13} , a_{14} займає положення безумовного лідера (1 місце); за показниками a_6 , a_7 , a_8 , a_{12} – друге місце серед 27 регіонів України. Це означає, що стан технологічного-інноваційного забезпечення сфери зайнятості даного регіону характеризується високими параметрами інноваційного розвитку, забезпеченості кваліфікованими кадрами, найвищими показниками питомої ваги інвестицій в основний капітал на одну особу, високою питомаю вагою витрат на наукові та науково-технічні роботи у розрахунку на одного зайнятого, високою інноваційною активністю підприємств. Таким чином, в цілому інноваційне підґрунтя трансформації зайнятості в даному регіоні є значним. Разом із тим, ступінь зносу основних засобів і, як наслідок, питома вага працівників, які працюють у шкідливих умовах праці є високими.

Таблиця 1 – Розрахунок рейтингу регіонів України за показниками технологічного-інноваційного забезпечення сфери зайнятості

Регіони	a1	a2	a3	a4	a5	a6	a7	a8	a9	a10	a11	a12	a13	a14	a15	A
Автономна Республіка	8	17	17	21	9	22	27	23	9	1	16	20	19	5	10	224

Крим																
Вінницька	2	4	7	13	20	23	10	18	20	12	7	8	8	15	21	188
Волинська	23	9	13	10	1	6	1	4	1	10	6	1	3	4	26	118
Дніпропетровська	6	23	25	3	10	15	17	5	10	1	23	19	20	3	23	203
Донецька	13	19	20	1	19	20	24	25	19	13	18	18	18	7	20	254
Житомирська	18	5	11	20	15	7	18	19	15	14	3	7	6	9	4	171
Закарпатська	26	3	1	26	14	3	6	6	14	16	5	16	16	19	3	174
Запорізька	12	13	24	4	16	24	7	10	16	1	22	10	11	2	15	187
Івано- Франківська	22	12	5	16	11	17	4	2	11	21	15	5	7	26	25	199
Київська	27	26	4	7	3	10	11	12	3	1	20	21	21	6	16	188
Кіровоградська	17	16	8	12	8	19	12	22	8	3	9	4	4	10	7	159
Луганська	15	7	9	2	2	1	8	7	2	4	12	9	10	8	5	101
Львівська	20	15	21	11	6	16	15	13	6	15	21	23	24	17	14	237
Миколаївська	11	21	15	17	12	11	16	20	12	7	24	12	13	18	24	233
Одеська	16	24	22	23	1	12	20	21	1	6	17	22	23	20	12	240
Полтавська	3	25	23	5	13	14	3	3	13	17	10	15	17	16	17	194
Рівненська	19	10	12	14	17	2	22	16	17	5	2	3	2	12	2	155
Сумська	10	6	19	6	23	25	9	15	23	11	19	14	15	22	11	228
Тернопільська	24	1	2	25	7	4	23	27	7	1	4	2	5	24	6	162
Харківська	1	20	26	8	24	27	13	24	24	8	26	25	26	21	19	292
Херсонська	4	8	6	24	21	18	5	1	21	9	8	13	14	14	13	179
Хмельницька	14	14	10	19	1	5	2	9	1	2	1	1	1	1	27	108
Черкаська	9	11	14	9	4	13	21	8	4	1	13	6	9	13	8	143
Чернівецька	25	18	3	27	18	8	25	14	18	1	11	17	22	23	9	239
Чернігівська	7	2	16	18	5	21	14	11	5	18	14	11	12	25	18	197
м. Київ	5	27	27	15	22	26	26	26	22	20	27	26	27	27	22	345
м. Севастополь	21	22	18	22	1	9	19	17	1	19	25	24	25	11	1	235

Розраховано автором за [1, с. 24, 104, 124, 178, 190, 214, 221, 255; 2, с. 305; 3, с. 92, 205, 361]

Інші дев'ять регіонів, що увійшли до цієї групи, також характеризуються порівняно високим рівнем економічного розвитку та задовільними параметрами технолого-інноваційного забезпечення сфери зайнятості.

До списку регіонів з низьким рейтингом стану технолого-інноваційного забезпечення сфери зайнятості (203-171 бал) увійшли наступні області: Дніпропетровська, Івано-Франківська, Чернігівська, Полтавська, Вінницька, Київська, Запорізька, Херсонська, Закарпатська і Житомирська.

Характерними особливостями цієї групи регіонів є суттєві проблеми економічного і, зокрема, структурного характеру, невідповідність зайнятих вимогам інноваційної моделі господарювання, гострі проблеми, пов'язані зі шкідливістю умов праці.

Замикають список (із значенням критерію від 162 до 101 бала) такі області: Тернопільська, Кіровоградська, Рівненська, Черкаська, Волинська, Хмельницька, Луганська (рис. 1). Для областей цієї групи характерні вкрай низькі показники технолого-інноваційного забезпечення сфери зайнятості, що створює перешкоди для їх інтеграції в процес науково-технічного розвитку та утвердження продуктивної зайнятості на регіональних ринках праці.

Стосовно останньої в рейтингу Луганської області, особливо слід відмітити високі показники питомої ваги працівників, які здійснюють трудову діяльність у небезпечних умовах праці та вкрай низьку кількість промислових підприємств, що оновлюють технології виробництва. Основною причиною такого стану є орієнтація

роботодавців на економію витрат і зниження собівартості продукції, за рахунок заходів, що забезпечують безпечні умови праці.



Рисунок 1 – Ранжування регіонів України за станом технолого-інноваційного забезпечення сфери зайнятості в 2009 р.

Безумовно, забезпечення продуктивної зайнятості населення регіонів України на основі утвердження інноваційної моделі розвитку економіки можливе лише за якісного оновлення виробничих потужностей, впровадження нових технологічних процесів, здійснення активної інноваційної діяльності. Разом із тим, стосовно областей, останніх за рейтингом, можна з упевненістю констатувати, що ситуацію з технолого-інноваційним забезпеченням сфери зайнятості цілком правомірно вважати кризовою. Наслідком подібного стану інноваційно-технологічної складової розвитку зайнятості у цих областях може бути повне порушення інноваційного простору, що неминуче негативно вплине на стан та розвиток економіки цих регіонів, позбавивши Україну перспектив конкурентоспроможності на світовому ринку.

Висновки. Розробка системи стимулювання технолого-інноваційного забезпечення сфери зайнятості як на державному, так і на регіональному рівнях має спрямовуватись на згладжування диспропорцій розвитку та враховувати господарську специфіку регіонів.

Виходячи з результатів проведеного аналітичного дослідження можна сформулювати такі напрями розвитку регіонів України, які сприятимуть розвитку технолого-інноваційного забезпечення та досягненню якісних зрушень у структурній трансформації зайнятості населення:

- використання на підприємствах прямих і непрямих форм стимулювання ресурсозбереження з метою підвищення інноваційної складової українських товарів;
- створення нових робочих місць і модернізація існуючих на промислових підприємствах з використанням сучасних технологій;

- технічне переозброєння та реконструкція машинобудівної, харчової, легкої промисловості областей на засадах інноваційного розвитку;

- якісне вдосконалення наукового потенціалу, збільшення оснащеності наукової праці, можливостей проведення експериментальних випробувань отриманих результатів; активне впровадження на підприємствах нових інформаційних технологій;

- заходи щодо вирівнювання асиметрії наукового потенціалу регіонів, спрямування його на здійснення масштабних комплексних досліджень, виконання міжгалузевих науково-дослідних робіт, перш за все, в галузі охорони здоров'я населення, екології, чистих технологій, нано- і біонаук;

- якісне вдосконалення і підвищення ефективності використання науково-технічного потенціалу областей для створення технопарків, бізнес-інкубаторів, агропарків (сільських територій з високою культурою аграрного виробництва за кращими новітніми екологічно чистими технологіями обробітку ґрунтів та вирощування конкурентоспроможної продукції тваринництва і рослинництва).

Список літератури

1. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2009 році: Статистичний збірник. – К.: Держкомстат, 2010. – 348 с.
2. Праця України у 2009 році: Статистичний збірник. – К.: Держкомстат, 2010. – 341 с.
3. Статистичний щорічник України за 2009 р. – К.: Держкомстат, 2010. – 567 с.

О. Сторожук

Сфера занятости: технологико-инновационные аспекты

Статья посвящена исследованию технологико-инновационных аспектов развития занятости в Украине. Предложены методические подходы к анализу технологико-инновационного обеспечения сферы занятости. Предложены пути развития сферы занятости.

О. Storozhuk

Employment sphere: technological and innovative aspects

The article is devoted research of technological and innovative aspects of employment development in Ukraine. The methodical ways of analysis of the technological and innovative providing of employment sphere are offered. The ways of development of employment sphere are offered .

Одержано 14.10.11